

XANTOLÓGIA

VERSEK XANTUS JUDIT ÉS
XANTUS JÁNOS EMLÉKÉRE

BEVEZETÉS

Xantus felhívott a halála évében, hogy találkozzunk húsz év szünet után — lényegében azt mondta el, hogy sajnálja, hogy engedett a nyomásnak és sikerült minket eltávolítani egymástól a közös munkák évtizede után. Azt is javasolta, hogy írjunk megint együtt valamit. Szerinte verseket és dalokat a prózánál szívesebben olvasnak az emberek. Szóval a film azzal indulna, hogy mindketten énekórákat veszünk. Mutatta a Duna túlsópartján a házat, ahol az énektanára lakik.

Miközben ezt az utolsó emlékemet róla megírtam, rájöttem, hogy minden filmjében költőket mutat be.

Kozma György

*nyugdíjas kántor, karikaturista, net-költő
(a Xantus filmek társ írója 1975-85 között)*

KAMONDY ÁGI

SZINDBÁD

Az egész a kezében
Ne szedd szét, ne különítsd el
Eltűnnek sorra a kísértetek
Csak érints meg
A világ az ajtóm
Te vagy kilincsem

Homlokodon szél söpör
Szemeidben só
Nyelved puha bálna
Hajad tövében forró tajték
A világ az ajtóm
Te vagy kilincsem

Én vagyok szigeted
Tőled lakatlan
Elmehetsz Szindbád
Minden parton várok rád

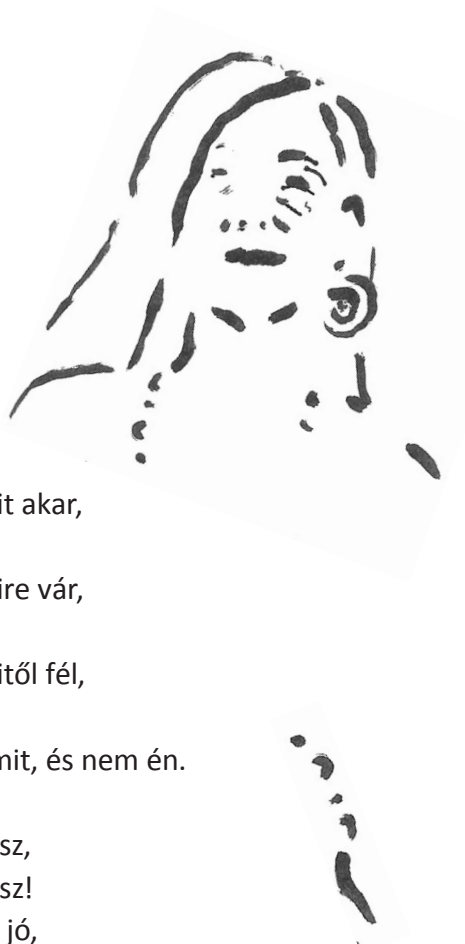
BÁRDOS DEÁK ÁGI

NEM ÉN VAGYOK

Nem én vagyok, aki valamit akar,
az te vagy, és nem én.
Nem én vagyok, aki valamire vár,
az te vagy, és nem én.
Nem én vagyok, aki valamitől fél,
az te vagy, és nem én.
Te vagy, aki csinálhat valamit, és nem én.

Hidd el, nekem akkor kellesz,
ha már senkinek sem kellesz!
Hidd el, nekem akkor vagy jó,
ha már senkinek sem vagy jó!
Nekem akkor vagy a legjobb, ha már mindenkinek rossz vagy.
Nekem akkor vagy a legjobb, ha már mindenkinek rossz vagy.

(1981)

JANCSÓ ZOLTÁN

XJ

Hej esteben olyan szelid ma az este
egy barátomra emlékeztet akit egyszer
megtanítottam pálinkát főzni azt
mondta a gyümölcs akkor válik
emlékezetté amikor a szánkban eltűnik
a múlt alkonyodott és tükörképünk a
csillogó üstön már majdnem elérte a
sötétlő eget olyan szépen tudta mondani
hogy alszesz álltunk ott és hallgattuk a
csalitosban bóklászó madarak hangját
kezdett hideg lenni már lement a nap
arra vártunk hogy a fényes rézcsőben
elinduljon a még zavaros első főzet
és a környéket betöltse a körteszag.

(2012)

TÁBOR ÁDÁM ESZKIMÓKA

eszkimó ember
álmában fázik
marianetta
amerikázik

eszkimó ember
nem zongorázik
megsüketnémul
eszkimókázik

néha egy dalt költ
azután ásít
eszkimó ember
álmában fázik

CAN TOGAY

FÜRDŐKÁDBAN

„CSAK LAZÁN” X. J.

Homályos ablak mögött őszi fák,
nem látom, csak rajzuk sejlik,
nincs ég fölöttem, föld se látszik,
kődbe karcolt jel minden ág.

Az ablaküvegre csapódó pára,
hajnal van, még ég a lámpa,
a kádban gőzölgő zöldes víz,
meztelen testem benne lebeg.

Bőrömmön tapadó buborékok,
a kád falának támasztva lábam,
kezemben könyv, pergő lapok,
szemem lehunyom, szám kítátva.

Az álom elnyom, zuhanok lefelé,
egy mondat megnő, ágakat hajt,
magyaráz rejtett szándékokat,
szereplők jönnek, átlátok rajtuk,

megoldást találok világoknak.
Könyvet tartó kezem hanyatlik:
egy barát halála az ő tanítása,
ő, aki a kapun előttünk belép,

vár odaát, ha rajtunk a sor.
Itt kevesebben, ott egyre többen,
ezt mormolom, zuhanok tovább,
a könyv vízbe hull, felriadok,

homályos ablak mögött téli fák.
Nem látom, csak rajzuk sejlik,
nincs ég fölöttem, föld se látszik,
kődbe karcolt jel minden ág.

BUDAPESTI VERSSZAKOK

Mentünk a hídon egymás hátát csapkodva,
színes kolibrik szálltak tüdőnkéből,
hangosan kurjongattunk a szürke időben,
hogy hasadna rés rajta.
Elvoltunk így, könnyeket nem ismerve, mi,
a semmi hősei.

Ha találkoztunk az örömmel,
annak szeplős arca volt,
és fehérítő nagy mosolya,
és kislányos bizodalma.
Nem éltünk vissza vele:
öleltük, és jó emlékezetünkben őriztük őt.
Évekkel később kopogtatott a halál.
Maga köré gyűjtött
bennünket, és mutogatni kezdett.
Hol egyikünk, hol
másikunk előtt húzta el ujját,
majd rábökött váratlan egy-egy
angyalibb arcra,
élvezve a csínyt és a megrökönyödést.

Ilyen estéken ott ült az egyik angyal
kezában füstölővel,
a másik szép álarcát levetve,
a harmadik sötét szemekkel,
a negyedik csalafinta ésszel.

A göndör angyal egyszerre csak elrepült,
azt kiáltotta távoztában:
„Hiába én mindent megpróbáltam!”
A szőke angyal is ellebegett, azt súgta:
„Elfáradtam a sárkány minden egyes fejébe,
amit levágtam.”
És szállt vele ott a sötét szemű angyal,
róla semmit, ha mondunk, több mindennél.
És szólt a csalafinta melek:
“Hiába álltam a ház előtt az eget lesve,
hiába volt szilvaszín a nyári este,
hiába záporzott örökön az anyag,
van aki elmegy, van, aki marad.”

De ott a hídon még könnyed volt a léptünk,
itt születünk, itt éltünk.

MARNO JÁNOS

A ROKOKÓ KÍSÉRTETE

für Gretchen*

Vakságomban gyöngyöző vércseppnek látom ujjamon a katicabogarat, és féreglyukakat sejtek a fekete pöttyök helyén, amint elnyelik számos pillantásomat. És most itt meg is állnék, minek foltozzam tovább a szakadt valóságképet. Itt állok egy sámlin, a szűkös klozettablakba kikönyökölve, felgyúrt ingujjban, hogy a fehér gyűrlemény kényelmet nyújtson kényes könyökömnek. Ingem a szegycsontig kibontva, tűzze az arcom mellett a mellemet is az őszi nap, nagybeteg mellemet, mely a sírba visz maholnap vagy holnapután. Katicám semerre nem mozdul, ott vesztegel egy ujjpercnyire a rózsaszín körömágytól, pirosan, lyukacsosan, ahogy kibuggyanhatott a fényre a csontból, melynek a szövete most kezd a versben roncsolódni. A vércsepp nem az enyém, hogy úgy mondjam, nem az ujjamból szoptam, csupán ott landolt, légbőlkapottan; amint az ég megtelt szöveggel, csonttal.

*Gretchen, Gréta, jelentése: gyöngy (a tenger ajándéka)

VETŐ JÁNOS

RAGASZTHATATLAN

ragaszthatatlan szív
hív magához szív magához
felejthetetlen ív
körbetáncol magához láncol
unatkozhatnék is
de most az álom mája a fátyol
mozdíthatatlan áll
a másik oldal szembe magával
magamagával vár
nehezen ébredek fel
még itt az álom úgy találok
fárasztó egy reggel
nem kelek fel nem megyek el
alszom tovább
még itt az álom úgy találok
fárasztó egy reggel
nem kelek fel

(198?)

VÍG MIHÁLY

ITT VAN PEDIG

Itt van, pedig senki se hívta
Néz rám, de nem látom a szemét
És nem tudom, de arra emlékszem
Hogy nem értem, amit beszél

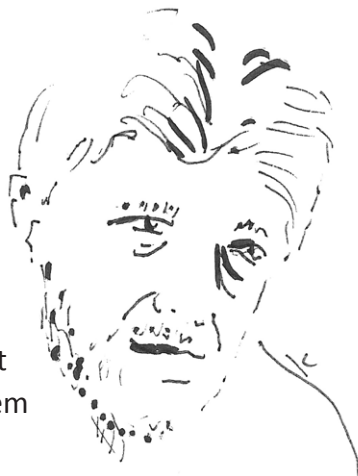
Jó lábai keresztbe téve.
Azt gondolom: ki ha nem én?
Mondok valamit, semmit se értek
Itt ül szemben a rekamién

Nem figyel rám, a szemébe nézek
Ez mindig jól felkavar
Mond valamit, de semmit sem értek
Túl késő már és túl hamar

A székről átülök a fotelbe
Jobb, ha ma lelépek korán
Az fix, hogy jól meg lett keverve
Nem tudom, mi jöhet ezután

Jó, hogy ma látlak, mert szerintem szép vagy
Ezért fog el a remegés
Rólad álmodok, látlak egész nap
Túl sok ez vagy túl kevés

(198?)

GARACZI LÁSZLÓ

WESZTEG

Nyolcmilliárd koronatanú,
a rettegés új látószögei,
védettségi igazolvány mint árjaútlevel.
Hagyják abba, állítsák meg, fordítsák vissza.

Nem tudják abbahagyni,
nem tudják megállítani,
nem akarják visszafordítani.

Ütés, simogatás, ökölrázás, ima,
halkan és hadarva mondd,
ami az agy és a száj közt megreked,
hogy senki se hallja, senki se értse.

A humanista fetiszizálás
elfedi aényt, hogy az élet megalázó
gyötrelmek és bosszúságok sorozata.

A létezésből kisorvadás demográfiai poézise.
A természet magánzárka, a test döngkút.
A fizikai világról leperreg a morális kategória,
meghalni banális, élni halálhiba.

Balszerencse-folklor, csuklik a tobzoska,
felrobban az univerzum.
Nem az idegen,
te vagy a veszélyes tömegpusztító fegyver.

Az együttérés hiánya a képzelet hiánya
a közös érintettség kiemel az önzésből.
A kölcsönösség új gesztusai
utópikus normalitások,
a legkisebb csoporthoz csatlakozz.

A sebesség az unalom drogja,
áthuzalozni az agyat –
a lassúság öröme,
szemlélődni a befőtt létmód.

Az ember nem befőtt.
Az ember a Jövőt fogával magához ragadó
ragadozó.

(2022)

MENYHÁRT JENŐ

A CSEND

A hajnal derengő fényei
Hazafelé kihalt az utca
Az éjszaka lassan véget ér
És valahol máshol kezdődik újra

Semmiben keringő salak a Föld
A néma csillagok között
Hallod, ahogy éjszaka sikítok
Hallod, ahogy elnyeli a csönd, a csönd

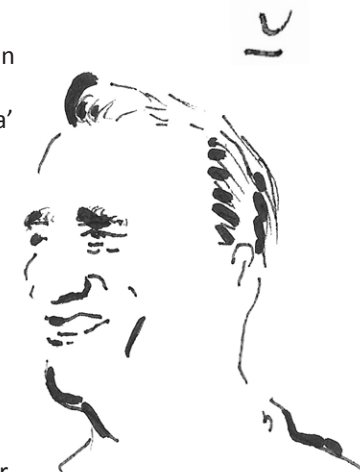
A csönd, a csönd, a csönd
A csönd, a csönd, a csönd
A csönd, a csönd, a csönd
A csönd, a csönd, a csönd

PAJOR TAMÁS

FEKETE TENGER

A múltam fekete tenger és itt dekkolok az aranyparton
A reflexióm védelmül, darab karton, magam tartom
Az emlék, mint kolbászsír folyik rám, osztom sztoriba'
Minek még egy vers, a sok eddigi se kellett, sorryka
Hát szóljon belőlem a hívó,
és ne a bulgár materialista
Jobbhíján versnek mondott
poénna lesz ma teli az insta
Szóval, ahogy a személyes húslé csordogál sortomra
Így apránként eszmélek fel, mint máséra, a sorsomra
Kissé bestseller sanszos galériámat a fiókba dugom
A vele esedékes apanázst
a múlttal együtt bukom
Így jár, akit túl sokat oktatott elméletre az úszómester
Kint vagyok a vízből, együtt a sok barna, nyúzott testtel
Nem tudom megfeleltetni ezt az utazási iroda képével
Közösséget vállalok a világ minden átvert népével
Strandpapucsom tocsog,
mosom róla az iszapot
A történések végül szikkadt porát, amit a lét kiszabott
Misszióm, hogy mint inverz Jónás, benyeltem a cethalat
Reciklikálva köpök a tájra, jön belőlem a sok petpalack
Percenként üzöm a környék pofátlan, koldus sirályait
Kalkulálom a nyaralás utáni pálya lehetséges irányait
A meg nem szűnő hullámok csoportterápiás társak
Egyformán mások, felejteni emlékeztetnek, de várj csak
Szemétszedő járgány ver fel, végidőlovas traktoros
Az olcsó naptej rám égett, hiába volt ötven faktoros
Mint korszakváltás hírnöke jön, és akar itt szót kérni
-hogy pakoljak el- egy kék hajú, tetkós takarító néni
Legyőztem a boldogságot pedig megélni kellett volna
És amíg ezt emésztetem, vacsoráért elugrok a boltba
Bozótvágóval szelem az élményfelvágottat, az olaszt
Hol a jót, hol a mócsingot nyeselem, hol ezt, hol azt
Miért kell úgy a saját helyett másra cserélt bitorlás
Hogy regénybe illjek, mint távolban egy fehér vitorlás
Egyszer kipihenni mindezt
kérdem, lehet-e, ember
Vagy most már jön velem mindig ez a fekete tenger

MÁRTON LÁSZLÓ

AVVAKUM

(A fiatalkori rémbohózat záróverse)

Avvakum protopópa, a szakadár egyházi vezető, Jepifanyij szeretettel együtt, föld alatti tömlőcben sínylődik láncra verve. Súlyos megpróbáltatások várnak rájuk, például a tömlőcőr, aki egyben hóhér is, újra meg újra kibebezi őket, de Isten angyala mindannyiszor visszapakolja a zsigereket a hasüregbe, majd bezipzározza a hóhérek által vágott sebet. Jön Elek cár, aki elpanaszolja, hogy mennyire terhére van a hatalom, és mennyivel szívesebben lenne ő is elnyomott alattvaló, majd jön Isten, aki amiatt siránkozik, hogy ő egy nem létező szubsztancia, és ezt mindenki tudja róla, mégis neki tulajdonítják a világ teremtését, holott őt is teremtette valaki, illetve csak azért nem teremtette senki, mert nem is létezik. Isten távozása után így szól Jepifanyij szerzetes:

JEIFANYIJ

Ha Isten eltávozott, ki tud megvizsgálni minket? Rajtunk kívül senki sem képes erre. Így hát magunk vizsgáztatjuk magunkat!

AVVAKUM

Vizsgáztatás ez a mondat,
vizsgáztatás ez a vers,
bár a kéz láncot vontat,
bár a szív néha nyers.

JEIFANYIJ

Akik megírnak, azok megölnek.
A látvány a szavakig nyúlik.
Férfiak és nők ennek örülnek.
Ez rajtunk aligha múlik.

KETTEN EGYÜTT

Mert mi vagyunk a széteső részek,
és ez nagy büszkeség.
Alattunk a föld vértől részeg,
fölöttünk üszkös ég.

(1980)

FERENCZ GYŐZŐ

UTÓSZÓ

Azt akarom, hogy ne legyél.
Hogy így vagy is, kevés.
Ha szólt is hozzád egy levél,
Vedd úgy, hogy tévedés.

Azt akarom, hogy ne legyen.
Hogy ne legyen ilyen.
Úgyis csak a képzeletem
Hagyhatta ennyiben.

Belátom, rosszul láttalak.
Ilyen a képzelet.
Hogy is lett volna kapcsolat,
Aminek vége lett.

Nem maradt semmiféle seb,
Hiánya nem sajog.
És én sem lettem kevesebb,
Nélküle sem vagyok.

(1983)

MARCZINKA CSABA

ESZKIMÓ FEELING

„Mexikói eszkimó vagyok és gyűlölöm
a sarkvidéki négereket!”

(Krausz Tivadar)

Marietta szözi kislány
teste és amerikas ábránd
-- mikor még Nyugatról elhittük,
hogy egy „szabadság-tartomány”!...

Aztán kiderült: egyik dikit*
váltotta föl egy másfajta...
-- másképp működik a cenzúra,
s átkereszteltek pár utcát!

(az underground is változott:
valaki felszívódott, mások
meg befutottak itt és ott...
-- külföldön avagy belföldön?)

(túl sok eszkimó, kevés fóka)

*diki: diktatúra (argó)

GYÖRE BALÁZS

T(AN)D (ANTE)

„csak kuporgunk egymást riogatva”

(2019)

DALOS GYÖRGY

1994 tavaszán
Xantus Judit kíséretében
tízéves kisfiával nyakamban
jártam Toledo belvárosát
ötvenegy évesen
és nem tudtam még
milyen szabad vagyok

PETŐCZ ANDRÁS

AZ ESZKIMÓ ASSZONY KERESÉSE

Xantus János filmrendezőnek

Nem tudom, merre van az eszkimó asszony,
mondom magamban, mondogatom,
közben csak dadogok, mint a szélütött, csak nyögök,
ugatok és hörgök, és kapaszkodom valami
ajtófélfába itt, ezzel is jelezve, hogy tartozom,

igen, még tartozom valahova, itt vagyok még
a felszínen, még nem temettetek el, nincsen
semmiféle fejfa, sírkő, oszlop, semmi ilyesmi,
itt vagyok még, közöttetek, és arról álmodom,
magával visz majd az eszkimó asszony, hajóra

szállunk, távoli sziget, talán ez lesz a cél, igen,
elvisz magával – különös, gyönyörű, szabályok
nélküli arcát az arcomhoz szorítja, és nézünk
bele a messzeségbe, itthagynak mindent, nem
lesz dadogás, nincsenek artikulálatlan szavak,

csak az örökkévalóság van, s mindazok vannak,
akik valahonnan, messziről, talán valami mozi
kissé szétkoszlott széksoraiból figyelik, sápadt
arcával, hogyan is szűnik meg a szélütött dadog
ásom, ahogy veled, megtalált eszkimó asszony,

a távolba nézek, előre, ahol van még valami
olyan, ami nincs, ami nincsen, ami nem lehet,
s nem is lesz soha, és mégis van, valahol van,
valahol lennie kell, mert itt, itt a fejemben, ez
nem kérdés, segít nekem az eszkimó asszony.

(2023)

MÁSIK JÁNOS

JÁNOSRA GONDOLVA

Figyelünk, dörög
egy osztály
talán mondjuk is
magunkban:
kivételesen, nem az
egész világot behálózó
titkos megfigyelésekre
gondolok, épp
ellenkezőleg /on the
contrary / hanem
az ifjúságra, mely
ha akarjuk, örök —
szólt, s hátradólt.
Én, nem ismertem
ilyet — barátok
mesélték

Jánosra gondolva

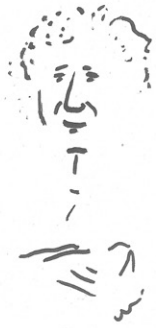
(2012 VÉGE)

WERTHER ÉLETE (1976)

CSAKUGYAN
MÁTATLAN VAGYOK?
NEM
SZÍTOTTAM AZ
ÉRZELMEIT?

MÁR
JÓ PÁR
KÖNNYET
SZENTÉLTEM
AZ ELHUNYTNAK
EGY OMLADOZÓ
KIS ÉRVÉLTBEN,
MELY KEDVENC
ZUGORA VOLT

LOTTE AZ ÉGBE
NÉZTEM ÉS RÁM;
LÁTTAM, HOGY A
SCEME GYVA KÖNNY.
KEZÉT AZ ENYÉMRE
TETTE ÉS AZI MONOTA:
-KLOPSTOCK!
ESZENDE VILLANT
A NAGYZERŐ ŐDA.

ÉS ÍGY S EKKÉPP TOVÁBB (1978)

1
ÉS A VÁROSBAN
S LÉLEKED KÖTŐL

NEM MINDELT
HOL
BESZÉLLETÜNK?

ÉPP ERŐSE
AKARTAM...
ELIÁLTALÁN
NEM MINDELT.

2
MIVEL MI JÓVIS
CSAK ELIMÁST
ÉRT, ÉN
A KÖNNYETET CSAK
MÁSTÉL A
BESZÉLLETŐSEINKEL

MÉGIS HAN
ELŐT SZOM.

BESZÉLLEN TENGELŐSÍNEK?
TALÁN
VENOTNNAK ELT MINKET.
KI VELL MENNI AZ
ÁLLSTREATRE...

ÉS ÍGY S EKKÉPP TOVÁBB (1978)

A PÁROUCAN
KÁKZNI. A
VJDOM LELKULTÉT...

MIT KEZDENÉNK VELE?
- A FARKAS... MINT A NYÚL
ÉLDEKTELEN.

DE NEJŐRE MÁISRA
3 IJÉK VAN AMI
STÁNDÉKUSAN
MEJSEMEZTEM.

- EN MERTÜZÖLTÉM
AZ USODAI
ZUKANTOZÓDZOM
EFT VÁKUT.

A LELHALLÓBB
A ZOKNÁK
A PÖLÖKNEK A
GÍRUDZMA AMIKAK
MÉL VÁGNI SE TUDNIK.
EZ A ZÉLET IJÉZI
TASZÓPISZJ).
ELENT VÉL DÜNÉSITEN.
VELET VETEM A ÉLETÉNNEK.
NE PÁSDAN MEVAIKORÁKÓZNI
GYEAC KI VELEM HUVAT A ERŐBŐ

AIKUP
EN
MOIT
IT
PARADOKS. MEN) EL.
BÜCSÖZÖL... CSAK ANNYI
HOBT FÉLEZTS EL.

ÉS ÍGY S EKKÉPP TOVÁBB (1978)

- HOLT LEHÉT, HOLT ÉLJE? (5)
- AKKOR MERT VOLT A SZER.
AZEM VETEM BE... HOLT
KÉRDÉSEK
BÁRÁTSÁGODZT. IJÉZ DAPÁT
VÁK. MIVÉNTAN VYAZM EL.

CSAK NALY HAJLON
ÉRDEMES KEZREMI.
FOLSDP EL DÜNÉSŐ
MÉL PÁSDAN TULLAM.
... NIJ TÖDDE KÍVEL
BENNYI MCO.
EFT NEMA ELTÖDÖL
VJDI EBT
HALLGÓZTÖL ÉM JÉK

**A
SÉBSZÉLEK
SIMÁK**

NINCSEK
SZÖVETZŐZŐDÁS
AZ ESZKÖZ A
KOPONYÁBA HATOL
HÁLA OKA VERŐMLENY
NŐI KÉZ LEHETETT

NEKEZEN OLBODIK
MI A VELEMENYED, MAGGIE
AZ IKREK NEM BESZÉNEK
"EGYSZERŰEN
ILYEN FORMÁJA VAN
A SZÁMNAK"

NEM LÉNIET
MOSOLYOGNI.
CSAK A SZEMEMMEL
KÖRÜLNÉZNEK
EZ JÓL MEGY A HAJAMMÓZ.
EGY FŰL AZ CSAK JÓGY VAN.

-MUTASD A KÉST, AMIVEL
MEGÖLTED A FERJÉDET?

ETHÉZ HAJONLIT.
DE NEM VOLT KOPOTT A
NYELÉ

A
FOTÓS
KÜLFÖLDÖN
VAN ÉS NEM IS
JÖN HAZA

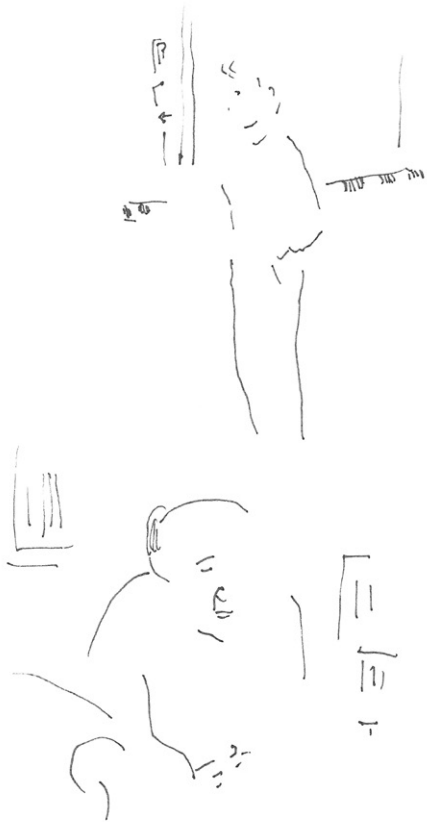

A FRANCIA
SAJ... AZ IS
FACÓ
RABANE-T
HAJZNÁL..
NÁLAM AZ
ELŐSZÜTTŐ MAGÁT.
AKI DIORISSIMO-T
HAJZNÁL, AZ
ELISABETH ARDEN-T
HAJZNÁL HOZZÁ!

OTT MARAD
A PARNALKA
ÖSSZESZÁRVA...
EZ
MAGÁN SOKAT
ELARUL VALAKIRŐL
A SZEMEM
NEM TUDOM
EGYFORDYÁN
KIFEJTENI

DIORISSIMO (1979)

AKKOR
MÉN)
EL AZZAL
A FEKETE
CITRUSÉNNEL

A BALÉSEI
A FIAMAL 1977
MÁRCIUSBAN
TÖRÖK
AKKOR TÁJÁT
ULVASTAM
AZ AGOSTYÁN
SZOMBIVAL SVÁJCBAN
KÉSZÜLT INTERJÚT,
AKI ELMONDJA, HOGY
LELKÉSEN
FREUD IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ,
ÉRVSZÉKENT HOGYAN
LETT KIVÁNCSI TÖBB
NEMZEDÉKEN KÉREZTŐL
ELÉMÉZTE A SZÖVEGÉT.

A KÍGÓK MEGTÁMOGATTA
A SZERZETEST
GÓTÁRA BUDDHA IS
BÉRIÉT : PARANCS
DEUSINI A KÍGÓK
KIMLYOK NÉGY
CSALÓDÁT

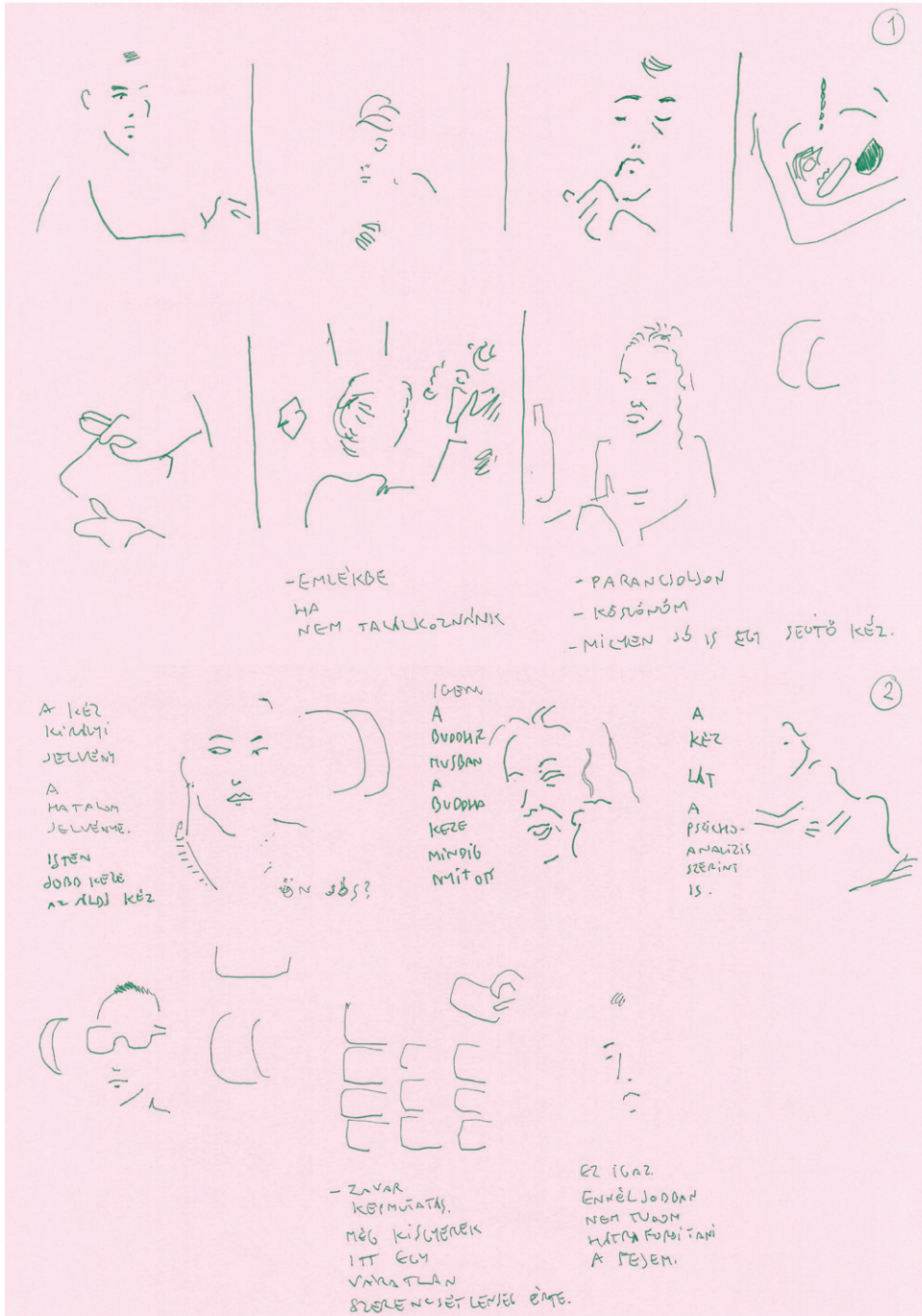
DIORISSIMO (1979)

ITT AZ
VSZDÁBAN
MEGTALÁLHATÓK.
SANYINAK
SPORTONIA KELL.
HOGY BÍRJA EZT
A MEGETERHELEST.
AMIT A
MUNKÁJA JELENT.
LEJÖGIK A
ROHONYZÁSSAL IS.

NEM BÍRJA ÖTTMILLIÓ
VELE. AZÉRT ADTA FEL MŰVÉRT CSAPATBAN.
A KUTYAKÉPŐTELEPEN
EGYEN
NAP VONÍTOTTÁK
A KUTYÁK.
KÜLÖNBEN IS
MIT GONDOLJAK ÉN
SZÉBEN...

NŐI KEZEBEN (1981)

NŐI KEZEBEN (1981)

NEM EGY TÁNC

– Xantus Jánosról –

„Furcsa dolog ez tőle”

(Dixi)

Tavaly (2011) karácsonykor körbeküldött egy üdvözlőlapot a neten.

Valószínűleg ő készítette a fotót. Grafitti egy ház sarkán, vörössel a fakósárga falon, szerintem valahol Délen. MERRY CRISIS AND HAPPY NEW FEAR! Ha nem róla volna szó, milyen pazarul ki lehetne ebből indulni. De, sajnos, róla van szó. Sose láttam rajta, hogy félne, vagy hogy válságban volna.

Lassan mindenki megnyugodhat, majd elmegy ez a lazábban értett generáció is, az anyaszomorítók nemzedéke, megpróbálom elkerülni a többes szám első személyt, elballagnak azok, akik a puhadiktatúrában ellenszocializálódtak, akiknek, ez azért már jól látható, az élet alapjában véve mégiscsak egy irdatlan, belakhatatlan gimnáziumhoz hasonlított a legjobban. Ezek a fiúk és lányok soha nem fognak fölnőni, és a maximális opció az marad, hogy ha mázlid van, el bírsz szívni egy cigit a vécében, mielőtt benyit az aktuális rajná. Konkrétan akkor voltam elsős, amikor a Xantus negyedikes, színesen el tudok róla képzelni mindenféle történeteket.

A rock and roll, mint tudjuk máshonnan, az nem egy tánc.

A Jánoska. (Nóta benne: Szólva lett, azóta, hogy senki sem hívta így. Persze, hogy. Még azt is, hogy egyesek szerint a Vető volt „Jánoska”. Ez itt főntebb azonban a képzelet műve, nem a rendőri tényeké.)

Kacér, kicsit mégis elgyötört lányhangon hallom, lehet vagy tizenhét, a lejtésével jelzi, hogy a Jánoska gyötörte el, jelzi, de csak azért, mert mintha aránytalanul büszke volna a dologra, azaz hogy, hogy egy pici gyötretés erejéig mégiscsak szert tehetett a Jánoskára. Minden hasonlatosság a véletlen műve.

Az úgynevezett művészetét mintegy melleleg intezte el.

Szerintem mindenki meglepődik majd, mennyi mindent csinált, semmittevés közben, mennyi grandezza és szabadság fért bele ezekben a munkákba, milyen pontos és szabálytalan figyelem mozgatta. A Werther valószínűleg remekmű, a Morel fiú meg, hát, igen, istenem, az meg nem jött össze.

Lefilmezte a Dixit, a Pauert, a Döncit, a Kozmát meg a Zsiráfot, ez önmagában is, haha, megérne egy misét. Még elkapta a Pajor romlatlan zsenialitását. És megteremtette a magyar MM-et, a halál és az élet hisztérius, jégszőke, bádogtekinetű angyalát, akibe szerelmes volt a fél Másik-Magyarország. Jöttment a világban, mint egy átutazó, aki tulajdonképp ráér, még marad egy hétfőig, mi az neki, elintéz ezt-azt, beül ide-oda kávéra vagy sörre, csajozik, barátkozik. A Xantus, az egy olyan nagyvilági név, nem? Bérautót fogad, az állomásra hajtat. Vadászgat Afrikában. Mondjuk, például vegyük azt, hogy feleltetés, amikor a tanár az X betűnél tart.

Azt mondja ez az élet, a Xantusé, azt a gyanúsát állítja, hogy semmit sem kell annyira akarni. Énnekem a szabadság mindig nagyon fontos volt, magyarázkodik egy interjúban. A filmjei törekenyek és esetlegesek, drámaiak és viccesek, tökéletlenek és felejthetetlenek. Nem akart a saját szobrává válni. Nem is nagyon volt neki megengedve, persze.

Útem vele pár főiskolai vizsgán, fogalmazzunk pontosan, azokon a lélegzetállítóan kínos össznépi megmozdulásokon, amikor a vizsgafilm levetítése után előbb-utóbb mégiscsak meg kell valakinek szólalnia. Amikor az ember éppen elkezdett volna gondolkodni azon, miért is született a világra, ő többnyire megszólalt. Megszólalt, és mondott valami kiszámíthatatlant, ferdét, onnan, ahonnan csak ő nézte a világot. Olyan volt, mintha a lovagi kötelességének érezte volna a megszólalást. Tisztelte a tanítványait, aminek nem a gyengédség az adekvát formája, hanem az élesség, a véleményformálás pontos szigora.

Jó esetben, ahogy öregszel, szépen lassan az egód is őszülni kezd, halványul, kifakul. Gyakorlatilag minden fontosabb lesz nálad. A Xantus egész szépen megőszült szerintem. Ezen a tájon, ahol állítólag pont elég, ha egy férfi egy fokkal szebb az ördögnél, a férfiszépség teher, nyűg, feladat, amivel kezdeni kell valamit. A szép férfiakat ugyanis cimborai szövetségben vetik meg a nem-szépek, és tulajdonképpen nem szeretik szeretni őket a nők se, szeretet a kivételnek. Ezért általában azt találják ki, hogy megcsúnyulnak, védekezésből, kinek milyen és mekkora lejsztung, például elhíznak és vagy rossz, piti manőverekkel amortizálják le a bennük lakó amorózót. Xantus a keserűséget találta ki.

Szomorú bohócarcot rajzolt föl magának, közvetlenül a szépségére, csodálkozó szemöldökökkel. Leül, belekavar a kávéjába, és kérdez valami furcsát, aztán váratlanul elmosolyodik, ami persze leleplezi, amit szerinte ügyesen elrejtett. Elegáns volt, még abban a lehetetlen, farmer kertész nadrágban is, ami mögé a betegségét rejtette, és amiről lehetett sejteni, hogy nem ő választotta magának, hanem a végzet volt a stylist. Kalapban meg egész egyszerűen verhetetlen volt.

Nagyon jól el lehetett volna képzelni egyébként az V. John Jakob Astor szerepében. Lakkcipők, szmoking, kissé meglazult csokornyakkendő, egy komolyabb havanna mondjuk. És az utánozhatatlanul finom mozdulat, amivel felajánlja a helyét egy nőnek a Titanic mentőcsónakjában.

Németh Gábor

NEMSOKÁRA OLYAN
LESZ A HAJAM
MINT
A MARYLIN
MONROE-
É...

ÉN MEG MÁR
MEGDÖGLÖK AZ ÉHJÉGTŐL.
NEM INDULUNK?

HALLÓ... VAN
ITT VALAKI?!

VIGYÁZZ A
MACSKÁ-
RA...

HMM...

JÖTT
VALAKI
NEM?!

REGÉNT
CIPŐ...

